

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT.

T A R T A L O M :

A szerkesztő asztaláról	137	A budapesti Dávid Ferenc-Egylet	
Az én hitvallásom. Keresztesi D.	137	XII. évi közgyűlése. Ujvári	
Évzáró beszéd a budapesti Dávid		László.	146
Ferenc-Egyletben. Máthé Gy.	138	Volt egyszer egy . . . P. Szent-	
A fogarasi unitárius egyházköz-		mártoni Bálint	149
ség története. Árkosi Tamás	142	Püspöki vizsgálat Tordán. Tordai	150
Régi dolgok. Árkosi Tamás . . .	144	Egyházi és iskolai mozgalmak .	151
Tűzhely mellett:		Borítékon: Irodalom. Aranykönyv.	
Régi emlék Torockóról. Id.		Hirdetések.	
Kádár Lajos	145		

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatású állandó ajándék az imakönyv., **SZIVEMET HOZZÁD EMELEM**, írta dr. Boros György, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbőség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany címmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőr-kötés arany-széllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. Fehér csont, selyem- és bársony kötés többféle színben, kiválóan jó papíron 10 K. Bőr-kötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSŐS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:
A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:
TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 44 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel,
egy évre 2 korona 4 f. fizetnek,

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Istenítéletnek nevezik azt a nagyon rendkívüli időjárás, amely már egy éve látogatja hazánkat. A vallásos érzésű ember azzal vigasztalódik, hogy megérdemeltük, mert rosszak voltunk. Nagy igazság van ebben. Még nagyobb abban, hogy amikor jól megy dolgunk, nem gondoskodunk «a nemszeretem napokról.» Ha a jóból többet tennénk félre s kevesebbet pazarolnánk el, a csapást könnyebben kiállanók.

A *vallás*, vagyis az Istenben vetett őszinte hit, igazi testvérekké tesz, mihelyt csak arra gondolunk, hogy nekünk mint Isten gyermekeinek megfelelő öltözetben kell járnunk és istenfiaihoz illő életet kell élnünk. A párisi vallásügyi kongresszusnak is mint a megelőzőknek, az a kiváló nagy hatása volt, hogy újból összehozott egy sereg nagy és igazlelkű embert, s őket egygyé olvásztotta az istenhitben és az emberszeretelben.

Az én hitvallásom.

Az én hitvallásom egyszerű és tiszta,
Élmém megnyugtatója, szívem boldogítja.
Nincsenek rejtélyi, nincsen babonája,
Csak józan értelme és világossága.

Az én hitvallásom le van zárva mélyre,
Profán szemek elől szívem szentélyébe.
Miként szőlővessző a száraz karóhoz:
Nincs kötve Péter vagy János apostolhoz.

Hiszek egy örök és mindenható lényben,
Kiről érzem, hogy: egy a mindenségben.
Előtte nincs titok, se sötét, se távol,
Éjben, napsugárban a lelke világol.

Hiszek a Jézusban, az ember fiában,
Meváltó eszméi nagy diadalában,
Hiszem a gonoszság örökös romlását,
Az erény hatalmát, világ újhodását.

De legjobban hiszek egy édes anyában,
Sírba se zárható gyermeki gondjában.
Elmém, szívem-lelkem belé kapcsolódik,
S ő, ez élő repkény, éltetre fonódik.

Szeretetnek hívják ezt az édes anyát,
Aki hűn dajkálja szívünk mennyországát.
Karjai közt Isten békéjét már látom:
Nem több, sem kevesebb az én hitvallásom.

Keresztesi Dénes.

Évzáró beszéd a Budapesti Dávid Ferenc- Egyletben.

— Tartotta: *Máthé György*, alelnök. —

Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim!

A napokban egy szó, egy gondolat sajgott át mindnyájunk szívén, akik a napi politikai küzdelemtől távol a nemzet evolúcióján, társadalmi fejlődése egyes momentumain tartjuk a szemünket. Ez a szó a Petőfi Társaság ülésén hangzott el. S kimondotta a modern Magyarország egyik legnagyobb gondolkozója, a puritán jellemű fejérvári püspök, dr. Prohászka Ottokár. És azt mondotta a nagy ember, hogy ma nincs magyar nemzeti irodalom, nincs magyar nemzeti művészet, mert nincs magyar nemzeti ideál.

Tisztelt hölgyeim és uraim! A kiejtelt szó nagy jelentőségű, amint a tudományok gondolatvilágában nagy sulya van annak, aki azt merte kifejezni. Mi is, szürke emberek, mindannyian éreztük valaminek a hiányát, de nem volt szavunk a szívünkben élő agyunkban megfogalmazott gondolat kifejezésére; nem volt társadalmi befolyásunk sem annak nyilvánítására.

Nincs nemzeti irodalmunk, nincs nemzeti művészlünk, mert nincs nemzeti ideál. Uram isten! Hát a Petőfi, az Arany, a Deák, a Kossuth, a Jókai, a Munkácsi, a Székely örökébe pogányok jötenek?! Hát nincs ma magyarul költő író, nincs magyar festő? Nem hirdetik a lapok, a hirdető oszlopok, hogy egyik-másik magyar költő műve most a párisi, majd berlini, bécsi színházak adatják elő. Vannak mindezek, de a költőt, az írókat nem a magyar tárgy, nem a magyar nemzeti gondolat, nem a múlt nagysága, nem a jövő kecsegtető reménye, nem a múlt és a jövő ideálmusa hatja át. Gondolata a szürke jelené s a jelennek nincs nemzeti karakterisztikuma. Mili-tárizmus a jelen karakterisztikuma, amely megfertőzi a tekintélyt a hivatali szobában úgy, mint a családban; az irodalomban úgy, mint a tudományban. Kiki annyit ér, olyan tekintély s addig tekintély a másik előtt, amily nagy hasznát s a meddig hasznát veszi. A kihasználás után, a hálaérzet, a rút gyűlölet és hálátlanság fekete mezébe öltözik. De hát nem így volt ez örök időktől fogva? Nem általános emberi tulajdonság ez a világtörténelem tanítása szerint? Kislelkűek gondolkoznak így! A valódi költők, az örökéletű művészek, a nagy írók, a teremtesnek, a profeciának a pillanatában levelközték minden időben az általános emberi gyarlóságokat s a nemzeti eszme sugármezébe öltözötten tették meg kijelentéseiket, lelkesítették vezették nemzetüket s irányt szabtak neki. S minél messzebbre nyílt meg az eszme, minél messzebb pillantott a költőnek, a művésznek istenszeme a jövőbe, annál nagyobb volt a neve, dicsősége, amelyet már a saját kora adott meg neki. Késő nemzedék pedig mint nemzeti ideálokat a szívében alkotott Pantheonban helyezte el.

Ámde ma letűnt a nemzeti nagyok kora. A tudatlanság mezébe öltözött kritika nem a mű célját, művészi becsét látja meg, mert nincs kellő tanultsága, hanem az írókat emberi gyarlóságaiiban állítja pellengérré. Az íróknak a korára és nemzetére való hatása iránt nincs a mai kritikának érzéke, mert a nemzeti hőstettekben paraszti erőfitogta-

tást, a nemzeti múltban, törvényeinkben nemesi önzés börtönkrónikáját látja. És ez a mesterséggel: irodalomban és történelemben pár évtized óta mesterségesen rontó célzattal tomboló szándékosság eredményezé oly rövid idő alatt, hogy nincs nemzeti ideál?! Mi van hát? Mi az az eszme, amely a költőt, a művészt vezeti. Mi az amit kifejezni törekszik? Mondják feleletül: a kozmopolitizmus; én szerintem pedig: az általános emberi. Ámde ki mindezeknek a megtestesült ideálja, akihez mint emberhez, én mint gyarló ember szabjam cselekedeteimet?

Minden kornak minden nemzet történetében meg voltak a nagy emberei, akik kiváló egyéniségüket bélyegül nyomták annak a kornak társadalmi életére. Ámde hulló csillagok valának mindannyian. Betöltötték hivatásukat, betölt koruk, nevük pedig a történet lapjain él örök tanulságul. Egyetlen-egy ember volt s van, akinek csillagkoronája fényesen ragyog a múlt történetében s világot a jövő reménységében; akinek a koronája fényességét sokszor eltakarta a hatalom biborpalástja, a felekezetiesség fekete talárja, ámde fényének lúztét s tűzének melegét mindig meglátta s szívével mindig megérezte a leigázott, a megfélemlítésre szánt emberiség. Istenséggé emelte saját megistenítésére az önző hatalom; az ember szívetől elkülönítette a saját kiváltságai biztosítására a felekezetiesség uralmágya csak kevesen ismerték meg benne s ma is oly kevesen ismerik fel benne az általános *emberi ideált*. Ez az emberi ideál az én hitem és tudásom szerint az *Ur Jézus Krisztus*.

Ne önmagadban keresd hát te költő az általános emberi kiváltságot, mert érzéked lévútra vezet. Nézd meg azt, amit keresel, bárminő érzésed legyen az, — megtaláld az Ember Krisztusban; aki Ur a szívek fölött. Óhózzá mérd a gondolatodat, hogy az emberiségnek szolgálhass.

Irodalom, szépművészet, eddig a Krisztusban mint Istenben találtad meg életelemedet, keresd ugyanazt benne, mint emberben s megtaláld benne az általános emberi ideált. Az ő nemes tulajdonságai megismerése az alapja a nemzeti ideál felismerésének a múltban s a jelenben egyaránt.

A mi kis társaságunk oly változatos tárgy felolvasásaiban ez évben is e célnak szolgált amikor kutattuk a Krisztus történetében az emberit, törvényeiben az általánosa! és nemzetit, tanításában, beszédeiben a költőt, az örökké tanulságos irodalmi szepet. Bemutattuk a Krisz-

tusnak, mint emberideálnak mai határát Chile és Argentína népére. Dacára e tárgyak külömbféléségének, megvolt az eszmei *hármonia* az ember Krisztus ideája, amelybe igyekszünk beállítani a minket környező realitást, akihez közel vinni igyekeztünk az élet munkásküzdelmében kifáradt embertársunk lelkét, hogy ő benne s ő általa találjon megnyugvást és megnyugtatót. A tudományos felolvasásokkal hangulatkeltő, művészi énekekkel, szavallatokkal vezettük vagy fejeztük be. A jót, a szépet önmagáért művelte mindenikünk. Éppen ezért a vezetőség megbízásából hálás köszönetünket fejezem ki mindazoknak, akik e cél elérésében szolgálatunkra valának.

Ámde köszönettel tartozunk mindazoknak is, akik eszméink meghallgatására mindannyiszor oly szép számban összesereglettek. Mert mi más lehet idejövételünknek az ösztökélő érzése, mint az, hogy fejtegetett eszméink t. hallgatóinkban visszhangra találnak. Hiszen mi nem kívánunk szinlelt vallásosságot senkitől belépő jegyül, de még azt sem, hogy az anyakönyvezető előtt vallotta volna be vallásfelekezetünkhöz tartozását. Jól tudjuk, hogy a tettelt vallásosság éppen úgy a tudatlanság takarója, mint a filogtatott istentagadás. Érzésben, gondolatban valánk egyek az itt eltöltött órák alatt, mi a küzdelemben elfáradt emberek. Érzésben, gondolatban kerestük és találtuk meg az emberideált.

A jelenlétük, megvalljuk, buzdított minket munkánk végzésében. S ezért hálával tartozunk a tisztelt közönségnek oly nagyszámú megjelenéséért.

Beszámolva ez évi működésünk céljának eszközeivel s úgy hiszem eredményeivel is, ezzel a jelen ciklusban a működésünket befejezelnék nyilvánítom.

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök úr! Ime beszámoltam a D. F. E. ez évi működésével, irányával, eredményével. Láthatja Méltóságod, hogy mi a D. F. szellemében működünk az ő 1571-ik évi vallásalapító és elterjesztő működéséig. Megtartjuk az akkor s azután alkotott törvényeket, hogy «megtartassunk általuk». Ámde itt a fővárosban a különböző vallásfelekezetek szellemarisztokráciája, irodalmi és bölcseleti egyesületek nagy szellemi fejlettsége közepette szükségünk van a Blandrata társadalmi politikájára, amellyel eleink meg is teremtették ezt a kis unitárius egyházat. Szükségünk van a Socinus eszére, szellemi ügyességére, hogy azt az újabb erős ellenhatásokkal szemben fenntarthassuk. De szükségünk van az ő vagyoni

tökéjére is, — hisz ez az olasz főúr éppen nem vala oly földönfutó, mint szeretik újabban célzatosan feltüntetni és «aere greni» fizette meg a kolozsvári hospitiumot. Tehát mint mondom — szükségünk van vagyoni tökére is, hogy abból önmagunkat minden külső segítség nélkül fenntarthassuk. Ha mindezekben velünk Méltóságod egyetért, kérve-kérjük püspöki szavával kérje reánk a mindenható Isten áldását.

A fogarasi unitárius egyházközség története.

(Vége)

Nagy volt az öröm, de ezzel még csak felényire teljesült a remény, mert még nem volt sem papilak, sem imaház, ami azt jelentette, hogy most már a nyáj nem egyedül, hanem pásztorával vándorol tovább. Istennek hála! nem sokáig tartott a közös vándorlás.

Az E. K. Tanács 1911-ben belátva azt is, hogy az egyházközségnek feltétlen szüksége van papilakra és legalább egy templomkinézésű imaházra: evégből a közpénztárból 25.000 K kölcsön föl vételét engedélyezte. Ebből és némi további segélyből és egyesek ajándékozásából az urnak 1912-ik esztendejében Pákey Lajos főmérnök úr terne alapján felépült az óhajtott papilak és imaház.

1912. július 21-én tartottuk az első istentiszteletet csendben, zajtalanul, magunk között, 25 évi bolyongás után végre... otthon...

Oh milyen nagy volt az öröm! Hogyne! hiszen e napon megvalósult legféltevéőrzöttebb reményünk. E napon rendes szószékre került az a biblia, amely 25 év előtt egyetlen vagyonunk volt. E nap volt az, amidőn reánk nézve alkalmasabb volt mint valaha az az alapige: az idvességnek napja most vagyon! (II. Kor. VI. 2.)

A fogarasi unitárius egyházközség felkarolása nem jött későn, de korán se. Ez időszerént hozzánk tartozik a nagyszebeni filia, amelyik létesülését Fogarasnak köszönheti. A lelkészség területén az 1910-i népszámlálás adatai szerint is 800 körül ingadozik a hívek száma. Fogarason és Szebenben ez idő szerint az el. és középiskolákban 67 a tanulók száma, akik mind rendes hitoktatásban részesülhetnek 3 év óta.

Mint érdekes dolgot nem tartom helyszerűtlennek, ha ide írom, hogy a Dávid Ferenc első lelkészi állomása

Péterfalva (akkor Petres) mint szorvány hozzánk tartozik 3 unitáriussal.

Most pedig sietek befejezni a történetet, amelynek egy része 1910-ben már megjelent e lap hasábjain. Még csak azok nevét kívánom ideiktatni, akik a nevezetes 1912-ik esztendőben hozzájárultak ajándékozásukkal az egyházközség felvirágoztatásához.

Mindenekelőtt említem a nagyajtai unitárius egyházközséget, mert azzal, hogy nekünk ajándékozták régi orgonájuka! (100 K), imatermünk belsejét teljesen templomszerűvé tehattük.

A messzi lesvérek közül ajándékozott még a vargyasi unitárius egyházközség 5 K-t és nagytiszteletű Kisgyörgy Sándor esperes úr 5 K-t.

A helybeli adakozók közül nem hiányoznak az idegen felekezetűek sem, mert N. N. (róm. kath.) úr 100 K-t; Krempelsz Károly (luth.) úr 25 K-t, ifj. Novák János (róm. kath.) úr 3 drb. díszes utcai rollót (30 K) és Nyiredy Róza (ref.) k. a. egy bordó plüs szőszék takarót (10 K) ajándékozott.

A mieink közül első helyen kell említsem Bedő Ferenc és Szentpáli Gyula fiait, nemcsak mert ajándékuk 600 K értékű, hanem mert az az ajándék az egyházközség egyetlen harangja. A többi adakozók így sorakoznak: a Péterffy testvérek ajándékoztak egy padot az imaterembe (41 K); Vas Domokos a haranglábat (40 K); Nyiredy Áron egy ének mutatótáblát és egy templomi perselyt (22 K); Molnos Lajosné sz. Nyiredy Juliánna egy bordó plüs használati terítőt az imaterem asztalára (30 K); Janesó Margit egy bordó plüs papiszék takarót (5 K); Gelléri Margit egy bordó plüs urasztali miliót (6 K); Kátóna Márton orgona alapra 10 K-t és Árkosi Tamás ugyanerre 28 K-t. E mind szép és nemes ajándékok sorozatát koronául az Egyházi Főtanács 1000 K segélyével zárom le.

A felsorolt ajándékok tették a fogarasi unitárius egyházközség örömevét (1912) még örvendetesebbé, még emlékezetesebbé.

Köszönet és hála fejében kívánom, hogy az adakozók külön-külön élvezzenek az életben oly örömeket, mint aminőt szereztek ajándékuk által egyházközségemnek

Fogarasz, 1913 március 12-én.

Árkosi Tamás,

Régi dolgok.

Az alábbi két régiséget egy régi könyvben találtuk és kijegyeztük, mert tanusítják a régiek gondolkozását. Aki összeírta az uniláriusokat nem nagyon szerette, tehát igazságos bírájok nem volt, nem is lehetett. A régiek a dogmák miatt sokat vesződtek és szitkozódttak. Akik ma a dogmai különbségek miatt gyűlölnék másokat, nem különbek a régieknél. A gyűlölet is éppen mint testvére a harag rossz tanácsadó. Sokat ferdít, hamisít, ráfog, eltitkol és kitalál. Ugy tesz, a hogy magának jobban tetszik, s a másiknak jobban nemtetszik. Hogy ez a két kis jegyzés nem historia hanem ráfogás és ferdítés, azt a historia ismerői jól tudják. Azt, hogy megbolondúlt rendesen Blandratára szokták ráfogni. Ez a jámbor írás Dávid Ferenc-től is elvette az eszét. Mindenki a maga esze szerint cselekszik.

Blandrata György. Felette sok akadályt tón ez a reformációnak Erdélyben, mert 2-ik János király udvarábar az orvosi tudománnyal bé szinté(?) magát, az holott nem sokára olyan becsületet szerze magának, hogy az váradi papot is Alesius Dénest kiszerezé a király mellől, helyébe állítván Dávid Ferencet, kit már a Szentháromság ellen való tudományra reá vett vala, kinek munkája által nemcsak a király, hanem Erdélynek is nagy része a Krisztus (sic: Cixs) örök istenségét tagadó tudomány mellé álla. Végre Fejérváron 1568-ban a király előtt a szentháromságról tiz napokon disputálnának, az holott midőn Melius Ceglédi és másoktól keményen szorongattatnék ugy annyira, hogy nem felelhetne, azt mondá, *ő bérekedt, nem szólhat* másképpen is nem Sz. I. M^r (valószínűleg szentírás magyarázót jelent) doktor, hanem orvosdoktor, az honnan keményen megfeddék a jelenvaló urak, miért ártotta hát magát a papok hivatalyokba, azután a török földére menvén, ott halt meg.

Dávid Ferenc. Az ördögnek ennél nagyobb eszköze a reformáció megakadályoztatásában nem volt. Vala ez először kolozsvári lutheránus magyar pap, igen ékesen szóló, ravasz beszédü ember. Sokat cselekedett a reformátusok ellen, míg Debretzeni Melius Péter által megtörték a szava és reformátussá lön. Azután Blandrata egy idővel és ígéretivel, hogy püspökké teteti (melyet meg is telyesítette) leczalá a láborából és a szentháromság tagadó tudományt kezdé hirdetni, mellyel Erdély országát több társaival együtt megvesztegeté. Többre is méne az

kárhozatcs tudományban, mint Socinus és Blandrata, mert ezt kezdé tanítani, hogy a Cixs nem örök isten, nem is kell lehátságul hívni, nem szent lélektől, hanem Jó-zseftől fogantatott, mint más emberek szüleiktől. Ezért és ezekhez hasonló több káromkodásáért Bátori Kristóff fejedelem Synodust gyűjtete, holott ezen kívül oly szörnyü vétkekkel vádolá a felsége is, hogy mindjárt megfogalván Dévára vitetnék a tömlöcbe, holott a lelkiismeretnek olyan nyughatatlanságába esék, hogy az esze is teljességgel elmenvén, harmadnapig mint a marha úgy böggött, képzelt ebben a kinjában neki ördögöket is megjelenni, kiket utitársának nevez vala. E szörnyü kinjai után példásan meghala juniusnak 6-ik napján 1579-ben.

Közli: *Árkosi Tamás.*

TÜZHELY MELLETT.

Régi emlék Torockóról.

«Szegény fiu! Mégis csak belehalt. Nem bírá ki!»

1853. évi októbertől 1854 májusig valahányszor a torockói nagyharang halott fölött kondult meg, a piaci vár előtt áruló kofáktól is mindig ezen szánó részvét sóhajtság! lehetett hallani: «Szegény fiu, szegény fiu! Mégis csak nem bírá ki, belehala!»

A torockói pártikulának egy szegény székely tanuló fia nehéz, súlyos betegségbe, tifuszba esvén, egy áldott jó lelkü asszony, Balog Jánosné, Botár Judit (Jódnén) vette magához és akkor se orvos, se kórház, sőt még gyógyszerár se lévén, maga ápolta, orvosolta véghetetlen nagy szeretettel, önfeláldozással 7 hónapon keresztül.

Ez iránt a nagybeteg tanuló szegény székely fiu iránt volt az a nagy érdeklődés, mely még a piaci kofáknál is akkora fájós részvétben nyilvánult meg, hogy minden harangszónál így sóhajtottak fel: «Szegény fiu! Csak nem bírá meg! Bele kelle halnia».

Ilyen áldott jólelkü a torockói nép!

Ez a nagy beteg tanuló én voltam ki oly nagy idők multán is meleg szeretettel és áldó kegyelettel emlékszem meg néhai Balog Jánosné, Botár Judit áldott jó lelkéről, kinek köszönhetem életem megmentését.

Áldott jó lélek! Emlékedet naponta imámba foglalom. Nyugodj esendesen! Áldó szellemed öröködjék Torockó jó népe felett.

1853. év október közepén valami különös bágyadság környékeztén meg, kezdettem kornyadozni, de nem akartam a leckebelegység gyanujába esni, mindaddig küzdöttem míg egyszer csak elsötétülve körültem minden elájultam és teljes 6 hónapig semmire se emlékszem. Akkor egy idegen házban ébredtem föl. Hol később ugy mondták el mi történt velem.

Ahogy a leckén elájultam lett nagy riadalom. Azt hittek meghaltam. Győrfi József rektor kétségbe esve töprenkedett azon, mit csináljon velem?

A nép odagyűlt. Jajveszékeltek. Ekkor Balogné oda lépett és elérzékenyülve így szólt: «Vegyék föl, hozzák hozzám, vagy meggyógyítom Isten segítségével, vagy eltemettem magam költségén.

Ez az én történetem!

De egy pár sorban szívesen emlékezem meg Torockónak a nevelésügy iránt táplált áldozatkészségéről és népének, a szegény székely tanulók iránti meleg szeretetéről.

1848-9. évi szabadságharc az iskolákból is kizavarta a tanuló ifjúságot és megszűnt a tanítás 1852. évig.

Ekkor szeptemberben mi 4-en a torockói vásáros szerkeszettek Bözödről Torockóra kimenvén, megadtuk az agit a székely tanulóknak az odavaló kirajzásra. Minek csakhamar meg lett a következménye. A következő évben már 17-en lettünk Udvarhelyszékről, kik ennek az áldott jó lelkű népnek mesébe illő áldozatkészségéből ugy tanulhattunk, hogy a II. gimnáziumot minden szülői segítség nélkül végezhetjük. A mi a mostani modern nevelésű tanulók előtt hihetetlen csodának látszhatik!...

Áldott Torockó és nemeslelkű jó népe! Mint sajnálom, hogy a vasbányászat megszűntével anyagi helyzetetek — amint hallom — meggyengült. De nem féltetek. Óseitök nemes példája megadja az irányt, melyen boldogulhatok. Ugy legyen! Amen!

Id. Kádár Lajos.

A budapesti Dávid Ferenc-Egylet XII. évi közgyűlése.

A budapesti Dávid Ferenc-Egylet ez évi közgyűlését június hó 14-én tartotta meg *Ürmössy* Miklós miniszteri tanácsos elnöklete alatt. A titkári jelentést *Józan* Miklós esperes főtitkár olvasta fel:

Titkári jelentés.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Ujat nem igen mondhatok idei beszámolómban; mert egyeteli munkásságunk terén a változatosság nem irányadó.

Egyetünk a lefolyt évben is hű maradt önmagához, a mikor felolvasó asztalánál szívesen látta a különböző munkamezőkön foglalkozó erőket. A mi nyílt forumunkon találkoztól adhatnak egymásnak a különböző világnézetek s indirekte az unitárizmusnak éppen ezáltal kívánunk szolgálatot tenni, hogy a mi környezetünkben semmi sem szolgálja a rideg felekezetiességet. Így hát — egyetemes emberi alapon áldoz — mindenki jól érzi magát a mi körünkben. S éppen ez magyarázza meg a főváros sok és fényes vonzó erői között a mi felolvasó estélyeink népszerűségét.

Felolvasott az év folyamán dr. *Barabás* Abel tanár és író, aki *Goethe* «Faust»-ja és *Madách* «Ember tragédiája» nyomán bemutatta az örök nőiességet, mint végtelen ideált, amelynek célja az emberiség nemesedése és előhaladása. *Szinle* Gábor főgimnáziumi tanár érdekes faragott modell és vázrajzok kíséretében mutatta be a kolozsmegyei fatemplomokat, amelyek úgy építészeti, mint néprajzi szempontból kiváló figyelmet érdemelnek. *Perczelné* *Kozma* Flóra gipszmodell kíséretében mutatta be az Andesch Krisztusát, azt a szép béke Krisztust, aki nem azért jött, hogy «fegyvert» hozzon a világra, hanem örömet, békét és bizalmat a népek és nemzetek között. Prof. *Kacziány* Géza. idei ciklusunkban az egyetlen más vallásu, költői emelkedettséggel mutatta be Jézust, a költőt ékes rimekbe szedve a bibliai példázatokat. Végül *Buzogány* Anna titkárunk eszmedús értekezése zárta be a sorozatot «Leányaink vallásos nevelése» címen bevezetett abba a lelki világba, amelyben a modern élet romboló munkája sokat pusztított, de a melyből erős hittel s főképp szeretettel még sokat lehet menteni.

Tervbe vettük ugyan egy az unitárius vallás elveit és egyházalkotmányunkat ismertető sorozatos előadás tartását is kolozsvári teológiánk tanári karának közreműködésével; de külső körülmények folytán ennek a jövő szeszorra kellett maradnia.

Ifjúság. körünk egy hónapban egyszer találkozott a 3-ik vasárnapon d. u. 3—4 bibliaolvasó órát tartva az én vezetésem alatt. De azt a nagy célt, hogy az egyetemi ifjakat is a mi zászlónk alatt egybegyűlve lássuk, az idén nem sikerült elérnünk.

Leány-otthonunk annál szebb eredményt mutat fel. A kézimunka tanfolyamra 42 székely eselődleány iratkozott be, kiket Német Gizella szaktanárnő vezetett. A leányok 10—12 csoportokban munkálkodtak s mintegy 120 keretmunkát készítettek. A hó 4-ik vasárnapján családi összejövetelt tartottunk, mely alkalommal ének, ima, bibliamagyarázat s szórakoztató olvasmányokkal egybekötött oszonnát szolgáltak nekik Perczelné, özv. Bogyayné és Józán Miklósné.

Mulatságot az idén nem tartottunk a háborus viszonyok miatt, pedig ez nekünk olyan jövedelmi forrásunk, mely eleitől fogva egyensúlyban tartotta a mi mérlegünket.

Ami így vesztettünk, erkölesi uton módon igyekeztünk pótolni a fehér asztalnál, hol összejöveteleink igen élénkek voltak, kivált amikor egy pár alkalommal jelen volt a főltiszt. püspök úr is kedves neje öméltóságával.

Az V. ker. előljáróság a lavasz felé megvizsgálta iratainkat s azokat rendben találta. A kézi könyveket aláírásával ellátta.

Józán Miklós, főltikár.

A pénztári jelentést Dimény Mózes ellenőr olvasta fel:

Pénztári jelentés:

Bevétel: Át hozat a mult évről	870	K	73 f.
Egyházi segély	200	"	— "
Perselypénz	28	"	90 "
Adományok	98	"	80 "
Tagsági díj	202	"	— "
	1400	K	43 f.
Kiadás: Leányotthon	170	"	16 "
Nyomtatvány	119	"	90 "
Bélyeg	52	"	04 "
Zene	105	"	— "
Tiszteletdíjak	151	"	12 "
Hírlapírók Nyugdijintézetének . . .	50	"	— "
Előfizetés Unitárius Közlönyre . .	200	"	— "
	848	K	22 f.
Vagyon: Ürmössy-alap kamatokkal	1394	"	02 "
Alapítványok alapja kamatokkal . .	1000	"	92 "
Forgótőke betét	552	"	21 "
	2947	K	14 f.

Dimény Mózes, ellenőr.

A jövő évi költségvetést Dimény Mózes ellenőr olvasta fel.

Költségvetés.

Bevétel: Át hozat a múlt évről	552	K 21 f.
Egyházi segély	200	„ — „
Perselypénz	50	„ — „
Adományok	100	„ — „
Tagsági díj	300	„ — „
Hangversen	300	„ — „
	1502	K 21 f.
Kiadás: Leányotthon	150	„ — „
Nyomtatvány	80	„ — „
Bélyeg	60	„ — „
Zene	120	„ — „
Tiszteletdíjak	100	„ — „
Hirlapírók Nyugdíjintézete	10	„ — „
Előfizetés Unitárius Közlönyre	200	„ — „
Egyenleg	782	„ 21 „
	1502	K 21 f.

Dimény Mózes, ellenőr.

A közgyűlésből kifolyólag a Dávid Ferenc-Egyelet üdvözölte *Masznyik* Endre theológiai igazgatót 30 éves tanári jubileuma alkalmából és *Perczelné* Kozma Flóra elnököt férje Perczel Ferenc szerencsés operálása alkalmából.

Ismét egy évet zártunk le abban a meggyőződésben, hogy kötelességét teljesítette a vezetőség, haladt a 12 évvel ezelőtti kilüszött úton ez évben is. Adja a Magyarok Istene, hogy jövő év még több erkölcsi, de különösen több anyagi sikerrel záruljon, mint az idei.

Ujvári László, titkár.

Volt egyszer egy...

*Volt egyszer egy, nem is olyan régen,
Volt egy kis ház ott a falu végén.
Rongyolt deszka volt csak a fedele,
Mégis, mégis, hej! be sokszor
Álmodoztam vele.*

*Szegény, szegény düledező kis ház...
Rá gondot csak a jó Isten vigyáz.*

*Nincs lakója, elhalt, árván hagyta,
S az árvaság meg is látszik,
Meg is látszik rajta.*

*Szegény, öreg özvegy asszony lakott benne
Az akinek én voltam mindene.
S mikor jöttem megpihenni haza
Az örömtől pirossá lett
Halvány, sápadt arca.*

*Hej! ha most még ez az asszony élne,
Árva szívem tán nem fájna égne.
Volna aki megsirasson engem,
Volna aki a siromra
Virágot ültessen.*

P. Szentmártoni Bálint.

Püspöki vizsgálat Tordán.

Püspök urunk öméltósága dr. Boros György egyházi főjegyző és dr. Nyiredy Géza főgimnáziumi tanár urak kísérelében július 6-án az egyházközség vizsgálatára Torda városába érkezett. A város közönsége tüntető szeretettel fogadta a vendégeket. A vonatnál a város nevében a város főjegyzője, az ekklezsia nevében Czakó László főgondnok üdvözölte a püspök urat, aki meghatottan mondott köszönetet Tordának, az ő kiváltképpen kedvelt városának ünnepies fogadásáért.

A vasárnapi istentiszteleten a város közönsége felekezeti különbség nélkül zsufozásig megtöltötte a templomot. Dr. Boros György szivreható imája után Pap Domokosné művésziiesen énekelt, Lőrinczy Dénes helybeli lelkész pedig a próféciáról mondott magasszárnyalású, szónoki szépségekkel teljes beszédet. Ezek után következett a püspök úr beszéde, amelyet a közönség nagy érdeklődéssel várt és hallgatott végig. A beszéd a háborus viszonyokból kiindulva a békesség áldásait kifejtette. Bár a világbéke lehetőségét az emberi természet kétségessé teszi, arra mindnyájunknak törekednünk kell, hogy a hercek kegyetlenségét enyhítsük s azokon a pontokon, ahol módunkban áll, a békét megteremtsük. Különösen törekedjünk békességben élni ön-lelkünkkel, aminek föltétele a vallásos,

igaz élet. E béke hozza meg számunkra istennek boldogító kegyelmét. Ezek körül a lételek körül forgott a főpásztori beszéd, amelynek mély tartalma, művészi formája, közvetlen meleg hangja mindenkit meghatolt és elragadott. Istentisztelet után a vármegye és város minden számottevő hivatala és testülete tisztelgett a főpásztornál. A tisztelgések után közébed volt, amelyen a szokásos köszöntők mellett valóságos szellemi csalározás fejlődött ki a püspök urnak a vitágbékét illető fejtegetéseiről. A szellemi csalározás főbajnoka dr. Boros György volt, akinek a világbéke mellett érvelni annál könnyebb lehetett, mert éppen akkoriban jelent meg a szóbanforgó témáról egy mélyjáratú összefoglaló értekezése, másfelől meg éppen készülődőtt Párisba vallásos békét munkáló világgkongresszusra. Az emberi haladással mindinkább elközelgő világbékéről feltáróvilagos nyilatkozatai és az eszméknek lelkes bizaikodó hirdetése igaz, nagy hatást tett a hallgatóságra.

Az unitárius vezető embereknek eme szép és minden felekezeti megfigyelt elismerésre indító szereplése nagy öröme és elégtételére szolgál a tordai híveknek. A püspöki vizsgálat hivatalos része is azzal az örvendetes eredménnyel folyt le, hogy a tordai ekklezsia híven őrizi a rábizott dicső unitárius tradíciókat.

A vizsgálat végén, hétfőn délben Lőrinczy Dénes esperes a püspök úr tiszteletére díszebédet adott, amelyre a vármegye és város előkelőségei is hivatalosak voltak. Ebéd után a püspök úr meglátogatta a kórházat, ahol dr. Borbély Samu hitrokonunk fogadta, majd a Közművelődési Házat kereste fel, ahol a püspök úr egyebek közt egy másik hitrokonunknak Pap Domokosnak, az Aranyosszéken gyűjtött unitárius egyháztörténeti okmányait szemlélte meg.

Kedden délelőtt utazott vissza Kolozsvárra főpásztornunk. Ez újabb vizsgálata egyik szép és fontos adata lesz a nagymúltú tordai egyházközség történetének.

Tordai.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Új lelkészek. Derzsi népes és szép egyházközségünkbe a főt. püspök úr az egyházközség fölkérésére kinevezte rendes lelkésznek *Ébert* András tordai segédlelkészt, aki állását már aug. elején el fogja

foglalni. A h-jánosfalvi egyházközségbe kinevezte Kincses László kolozsvári segédlelkészt. Ébert a r. kath. egyházban, Kincses a ref. egyházban szerezte meg a gyakorlati és elméleti ismereteket, az

unitárius teológián kiegészítő vizsgálatot tettek. Mindenik jól felszerelve lépik a szép pályára. Reméljük sikeres és áldásos lesz a munkájuk.

A nemzetközi vallásügyi kongresszus párisi gyűlése jul. 16–22 én nemcsak általános jelentőségében volt nagyszerű hanem ránk vonatkozólag is kiváló sikerűnek mondható. Egyházunk képviselőjének sikerült az angol és amerikai hitrokonokkal egyetértésre jutni az iránt, hogy a dévai Dávid Ferenc-émlékimaházat közös költségen fogják fölépíteni. A költségek 60.000 koronára vannak számítva s ez három részre osztva egyik országnak 20.000 koronát jelentene. Az emlék-imaház falain kifejezésre fog jutni a különböző nemzetek és adakozók nyelvén a tény és az eszme.

A következő vallásügyi kongresszus helyül Róma és London vannak megjelölve. A római, florenci és más olasz liberálisok nagyon óhajtanák Rómában látni 1916-ban a vallásos szabadelvűség képviselőit. A londoni hívek tárt karral fogadják, ha oda mennek. Az intéző bizottság fog határozni Annyit bizonyosra vehetünk, hogy ekkorra készen lesz a dévai templom és a fölszentelésére a kongresszus tagjai nagy tömegben fognak megjelenni. Az eszmét nagy lelkesedéssel karolják föl.

Boór Jenő lelkész meghalt augusztus hó 1-én.

A párisi kongresszuson — fájdalom — kevés magyar volt jelen Lapunk szerkesztőjén kívül

tagja volt dr. Karl, a kolozsvári egyetem francia-nyelv tanára, Boros Rózsika, ifj. Pákey Lajos. A magyar protestáns egyházakról semmiféle életjelt nem hallottunk.

Lelkészbeiktatás. Péter Ödön h.-jánosfalvi lelkész Gyepesre jul. 20-án köszöntött be. Péter Sándor városfalvi lelkész iktatta be. Az új lelkész ígéretet tett, hogy a népjöletén fog munkálkodni, a beiktató meggyőzőleg bizonyította be a lelkészi szolgálat nagy jelentőségét. Az ünnep után Barabás András árvaszéki elnök vendégelte meg a távolról jöttöket, akik igen lelkes hangulatban ünnepelték az egyházközség nagy napját. (Térszűke miatt csak ennyit adhattunk a terjedelmes tudósításból. Szerk.)

Az unitárius nők szövetsége a párisi kongresszuson négy új ország szövetségével szaporodott. Most már 9 országra terjed ki. Egyebek mellett segítséget, útbaigazítást nyújt első helyen idegenben utazó, vagy ott lakó leányoknak és más nőknek. Az Ámerikában lakó unitáriusokat, ottani tagtársaink szívesen fölkeresik, meglátogatják, ha bejelentik lakásukat „Womens Alliance. 25 Beacon Street Boston Mass“ címre, vagy Kolozsvárra a Nők szövetsége titkárának (Fangh Erzsébet).

Szerkesztői üzenetek. A párisi vallásügyi kongresszusról lapunk jövő száma fog tüzetes tudósítást közölni. — R. K. Egy pár nap alatt menni fog a válasz. — K. S. Sszk. A felolvasást kézhez vettük. Szívesen sort kerítünk, ha lesz szíves türelemmel várni. — D. D. A B. G. metszetét rövid idő alatt elküldöm A felolvasás a jövő számra elő van készítve. A naptárt, bizony, pártolhatnák többen és jobban.

Irodalom.

Régeni Áron körül könyve. Az unitáriusok orgonára állírt egyházi énekeinek gyűjteménye megjelent. Ezúton hívom fel az érdekeltek figyelmét abban a meggyőződésben, hogy ezáltal az unit. egyházi énekügynek szolgálatot leszek s a szerző iránt kötelességet teljesítek. Kötelességnek tartom ily hasznos alkotásra mások figyelmét fölhívni s annak terjesztéséhez hozzájárulni. Említett mű anynyiva, inkább értékesebb, mert az unitárius egyházi ének orgonára alkalmazva magyar zenésztől először jelentek meg Régeni Áron átíratában. Fogadják tehát az unitáriusok ez Isten dicsőítésére szánt munkát szeretettel. Szerzője nagy körültekintéssel és igazi szakértelemmel, fáradságot nem ismervé írta munkáját. E műben az összhangosítás szép egyszerűségében, keresetlenségében. A szólamok vezetései jellegőknék megfelelnek, könnyen játszhatók és könnyen taníthatók vegyes énekkarra. Az ének elején néhol előjáték, végén mindenütt utójáték van, melyeket szerző írt s ezen elő- és utójátékok a dallamból vannak kinőve, a mik a szerző zenei tehetségéről, arravalóságáról tanuskodnak.

A munka kapható a magyarországi unitárius egyház levéltára (Kelemen Lajos unit. tanár, egyházi levéltáros) utján 5 koronáért.

Imreh Zsigmond,

Aranykönyv.

Nyilvános köszönet. Nagys. László Domokos kir. kulturfőmérnök ur, elhunyt édesapja, László Pál emlékére 1912. évben 20 koronát tett le alapítványképpen templomunk jókarban tartására, mely adományát 1913. évben megint 20 koronával növelte. Midőn e kegyes alapítványért köszönetet mondunk egyházközségünk nevében, kérjük a jó Istent, tegye boldoggá és szerencsésé egész életén keresztül kedves nejével, hogy még áldozhassanak a közügy oltárain. Abásfalva, 1913 július hó. *Kádár* Lajos, unitárius lelkész. *Gergely* József, gondnok.

Szállodamegnyitás Kolozsvárt !!

Ferenc József nagyszálloda

mult év szept. 1-én

megnyilt

Ferenc József-út 5. és 7. sz. alatt.

*Modern kényelemmel berendezve.
Központi melegvízfűtés. Hideg-meleg
mosdó. Díszesen berendezett társalgó*

Emeletenként fürdőszobákkal ellátva

*List. Minden vonatnál a szálloda
autó szalonkocsija a n. é. utazó-
közönség rendelkezésére áll, vala-
mint a kolozsvári Autóbusz Közle-
kedési Társaság kocsijának a szál-
loda előtt rendes megállóhelye, mi-
vel a n. é. közönség igen olcsón be- és
kiutazhat a vasútállomásra.*